

Leer

Vraag

Ontmoet

Lees

Doe

OUD GELEERD IS JONG GEDAAN

Voorkomen van laaggeletterdheid bij kinderen begint bij taalvaardige ouders. Wat kun jij doen?

E-learning voor professionals* die werken met jonge gezinnen

* Consultatiebureau, Basisonderwijs, Voorschoolse educatie en Kinderopvang

de Bibliotheek

Waarom deze e-learning?

- Kinderen in taalarme gezinnen lopen een groter risico om op te groeien tot laaggeletterde volwassenen. Ouders hebben een belangrijke rol in de taalontwikkeling van hun kind. Zij zijn zich daar niet altijd van bewust.
- Ouders krijgen (opvoed)adviezen en informatie van het consultatiebureau, de peuteropvang of van de school. Niet elke ouder begrijpt de adviezen en kan ze uitvoeren. Daardoor gaat er veel onnodig mis. Ouders zijn vaak te verleiden om hun basisvaardigheden te verbeteren als het in het belang van hun kind is.
- Professionals die werken met jonge kinderen en hun ouders hebben een belangrijke rol bij het bereiken van deze doelgroep en bij het motiveren om te gaan leren.

Zo voorkom je taalachterstand bij hun kinderen.

"Als je de kinderen wilt helpen, moet je bij de ouders beginnen. Zij moeten aan de slag met je adviezen"

Jeugdverpleegkundige

Introductie & Doelen

Introductie

- Welkom bij de e-learning over laaggeletterdheid! Goed dat je aan de slag gaat met dit belangrijke thema. In deze e-learning lichten we toe hoe de wereld van laaggeletterden eruitziet. Ook gaan we aan de slag met de aanpak van laaggeletterdheid bij jou op het bureau, school of op de peuteropvang.

*Voor vragen of voor overleg kun je altijd contact opnemen met de Bibliotheek:
voor contactgegevens
zie einde e-learning.*

Doelen

- Na deze e-learning heb je:
 - Meer kennis over het herkennen van laaggeletterdheid bij ouders.
 - Inzicht in verschillende typen laaggeletterden.
 - Praktische handvatten om het gesprek aan te gaan met ouders hierover.
 - In kaart gebracht hoe je laaggeletterden beter kunt helpen in jouw werkomgeving.

Opbouw van de e-learning

De e-learning bestaat uit drie modules.

Je kan altijd de e-learning afsluiten en op een later moment weer verder gaan.

Drie basismodules:

1. Introductie over laaggeletterdheid
2. Dé laaggeletterde bestaat niet
3. Ouders signaleren, motiveren en doorververwijzen

Leer

Vraag

Ontmoet

Lees

Doe

Introductie over laaggeletterdheid

Module 1

Het leven van Lisa

- Opgroeien in een taalarm gezin
- De cirkel van laaggeletterdheid

Bekijk video (2 min.):
[Het leven van Lisa - over laaggeletterdheid](#)

Wat betekent laaggeletterd* zijn?

- Mensen die laaggeletterd zijn, hebben grote moeite met lezen en schrijven. Ze zijn geen analfabeet.
 - Vaak hebben ze ook onvoldoende rekenvaardigheden en digitale vaardigheden. Omgaan met een computer, een smartphone of zoeken op internet vinden ze lastig.
 - Laaggeletterden hebben een taalniveau lager dan het eindniveau vmbo of mbo-2.
- Een laaggeletterde kan wel lezen en schrijven, maar het is onvoldoende om mee te doen in de samenleving.
 - Teksten kunnen ze wel lezen, maar niet begrijpen of uitvoeren. Hierdoor hebben ze meer moeite met het begrijpen van schriftelijke informatie (zoals gebruiksaanwijzingen, bijsluiters), het invullen van formulieren, schrijven van e-mails maar ook voorlezen aan hun kinderen.

* We spreken liever over onvoldoende basisvaardigheden.

Laaggeletterdheid in cijfers

Nederland

- In Nederland is 2,5 miljoen van de inwoners van 16 jaar en ouder laaggeletterd. Dat zijn ongeveer 1 op de 6 mensen!
- Twee derde daarvan heeft een Nederlandse achtergrond. Dat betekent dat er meer dan een miljoen mensen zijn die niet goed kunnen lezen of schrijven, ook al hebben ze in Nederland basisonderwijs gevolgd.

Lokaal

Ter illustratie:

Van de 45.812 inwoners in de gemeente De Ronde Venen hebben circa 3.000 inwoners onvoldoende basisvaardigheden.

Onvoldoende basisvaardigheden in het dagelijks leven:

- Tegen talloze hindernissen aanlopen. Dat gaat veel verder dan het niet openen van brieven van de belastingdienst, omdat de brief te moeilijk is.
- Minder kans op de arbeidsmarkt.
- Angst voor het kwijtraken van hun baan.
- Veel hebben een baan, maar doen vooral laaggeschoold werk zoals schoonmaken, productiewerk in een fabriek of zijn hulpkracht in de bouw.
- Afhaken bij veranderingen en digitalisering zoals digitale roosters of het invoeren van een ander computersysteem.
- Niet reizen met het openbaar vervoer, omdat ze de borden op het station niet kunnen lezen en de kaartautomaat niet snappen.
- Niet naar een restaurant gaan, omdat ze de menukaart niet kunnen lezen.
- Moeite hebben met computer en internet. Dat is lastig in onze digitale samenleving.
- Meer gezondheidsproblemen.
- Minder grip op geldzaken. Vaker schulden.
- Bij de opvoeding hun kinderen niet voorlezen en helpen met hun huiswerk.

Laaggeletterdheid; je ziet het niet...

- Laaggeletterden vormen geen uniforme groep. Kenmerken zoals leeftijd, geslacht of opleidingsniveau bieden geen handvatten voor het herkennen.
- Veel laaggeletterden hebben er zelf geen hinder van dat ze moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen of de computer.
- Zij hebben hun leven helemaal ingericht op moeite hebben met lezen en schrijven.
 - Hebben hulp geregeld;
 - Gebruiken handige smoezen;
 - Hebben geaccepteerd dat alles moeilijk is in onze samenleving.

Toch levert dit alles veel stress op en vormen ze een kwetsbare groep.

Bekijk video (3 min.):

"Ik ben één van deze mensen." -
YouTube

Oorzaken

Thuisituatie

- Opgroeien in een taalarme omgeving (geen boeken en kranten, geen leesvoorbeelden, er wordt weinig gepraat);
- Op jonge leeftijd werken vanwege financiële situatie;
- Opgroeien in een problematische thuisituatie.

Individueel

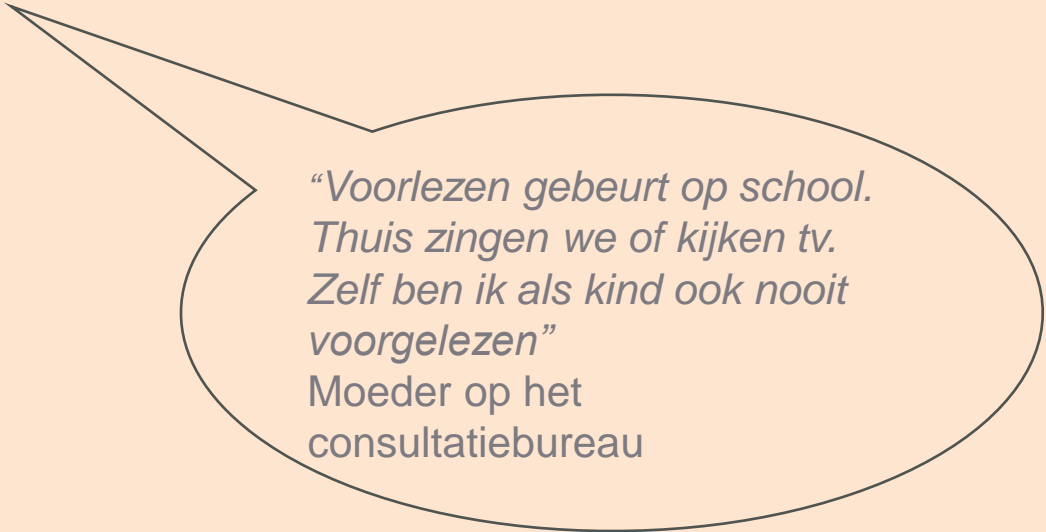
- Leer- en gedragsproblemen;
- Concentratiestoornis;
- Taalzwakte of dyslexie (kan risico vergroten).

School

- Vroeger was er weinig aandacht voor dyslexie;
- Weinig aandacht voor taal;
- Weinig op school geweest door ziekte, handicap, reizend bestaan, spijbelen.

Meestal is het een combinatie van oorzaken.

Basisvaardigheden moet je bijhouden. Zo kan schrijfvaardigheid afnemen als je niet vaak schrijft. Als je bijna nooit leest dan gaat je leesvaardigheid achteruit.

*“Voorlezen gebeurt op school.
Thuis zingen we of kijken tv.
Zelf ben ik als kind ook nooit
voorgelezen”*
Moeder op het
consultatiebureau

Laaggeletterde ouders

Ouders hebben de meeste invloed op de taalontwikkeling van hun kind.
Ouders zijn zich niet altijd bewust van hun belangrijke rol in de taal- en schoolontwikkeling van hun kind.

1 Op de 9 ouders met schoolgaande kinderen heeft onvoldoende basisvaardigheden. In een klas met 30 kinderen (60 ouders) zijn ongeveer 6 ouders laaggeletterd!

In de gezinsaanpak wordt het voorkomen en bestrijden van laaggeletterdheid gecombineerd. Ouders krijgen ondersteuning bij het stimuleren van de taalontwikkeling van hun kind(eren) én ze gaan aan de slag met hun eigen basisvaardigheden.

Doel? Het doorbreken van de cyclus van laaggeletterdheid.

Gevolgen voor de kinderen

“Als je de kinderen wilt helpen, moet je bij de ouders beginnen. Zij moeten aan de slag met je adviezen”

Op school

- Ruim 25% van de kinderen begint de basisschool met een taalachterstand.
- Die achterstand is er al op 2-jarige leeftijd. Kinderen halen die achterstand niet meer in zonder extra aandacht.
- Kinderen uit taalarme gezinnen presteren minder goed op school.
- Ze hebben een grotere kans om later ook laaggeletterd te worden.

Bijna 33% van de 15-jarigen heeft een te laag leesniveau. Dit zijn de ouders van de toekomst.

Thuis

Een kind dat opgroeit in een taalarm gezin: Hoort in de eerste vier jaar van zijn leven 30 miljoen woorden minder, dan een kind in een taalrijk gezin. Daardoor begint het met een kleinere woordenschat aan school. Er wordt thuis minder taal gestimuleerd door liedjes zingen, voorlezen, kletsen. Ze hebben vaak geen leesvoorbeeld

Opleiding ouders van een kind	Aantal woorden dat een kind van zijn ouders hoort per uur
Praktisch VMBO	615 woorden
Gemiddeld MBO	1.251 woorden
Theoretisch HBO/WO	2.153 woorden

Het verhaal van Linda

Bekijk video (2 min.):

[Linda Kuipers had moeite met lezen - YouTube](#)

Herken jij laaggeletterden in jouw werk?

Leer

Vraag

Ontmoet

Lees

Doe

Dé laaggeletterde bestaat niet

Module 2

de Bibliotheek

Dé laaggeletterde bestaat niet; persona's

Er zijn grote verschillen tussen laaggeletterden. Met behulp van persona's is geprobeerd een beter beeld te krijgen van hun behoeften en motivaties.

Dit helpt bij het vinden van oplossingen.

Persona's zijn een samenvatting van de behoeften, wensen en motivaties van laaggeletterden.

Je hebt meer informatie over:

- hun achtergronden;
- wat ze moeilijk vinden en wat ze tegenhoudt;
- hoe je ze het best kunt benaderen en motiveren.

Zo kunnen professionals beter de verschillen van de doelgroep begrijpen en weten welke aanpak daar het beste bij past.

De persona's kunnen voor verschillende doeleinden worden gebruikt:

- om de doelgroep beter te herkennen en aan te spreken;
- bij het ontwikkelen van aanbod dat aansluit op de behoeften van de doelgroep;
- bij het ontwikkelen van communicatiemiddelen met een passende boodschap.

NT1 en NT2; verschillen

Bij taalachterstanden wordt onderscheid gemaakt tussen NT1 en NT2:

- **NT1** is de (grootste) groep laaggeletterden. Zij hebben Nederlands als moedertaal en hebben in Nederland onderwijs gevolgd.
- **NT2** is de groep laaggeletterden met een andere moedertaal en Nederlands als tweede taal.

We zien ook verschillende behoeften en wensen bij deze groepen. Ook in je dagelijkse praktijk zul je deze verschillen herkennen.

Bij de persona's wordt ook onderscheidt gemaakt tussen NT1 en NT2

De NT1 persona's:

- Houding t.o.v. laaggeletterdheid: Ontkennen of accepteren.
- Houding tegenover de samenleving: Het ligt buiten mij of het ligt bij mij

De NT2 persona's:

- Houding tegenover leren: Gemotiveerd of afhoudend
- Houding tegenover taal: Taal als bijzaak of taal als middel

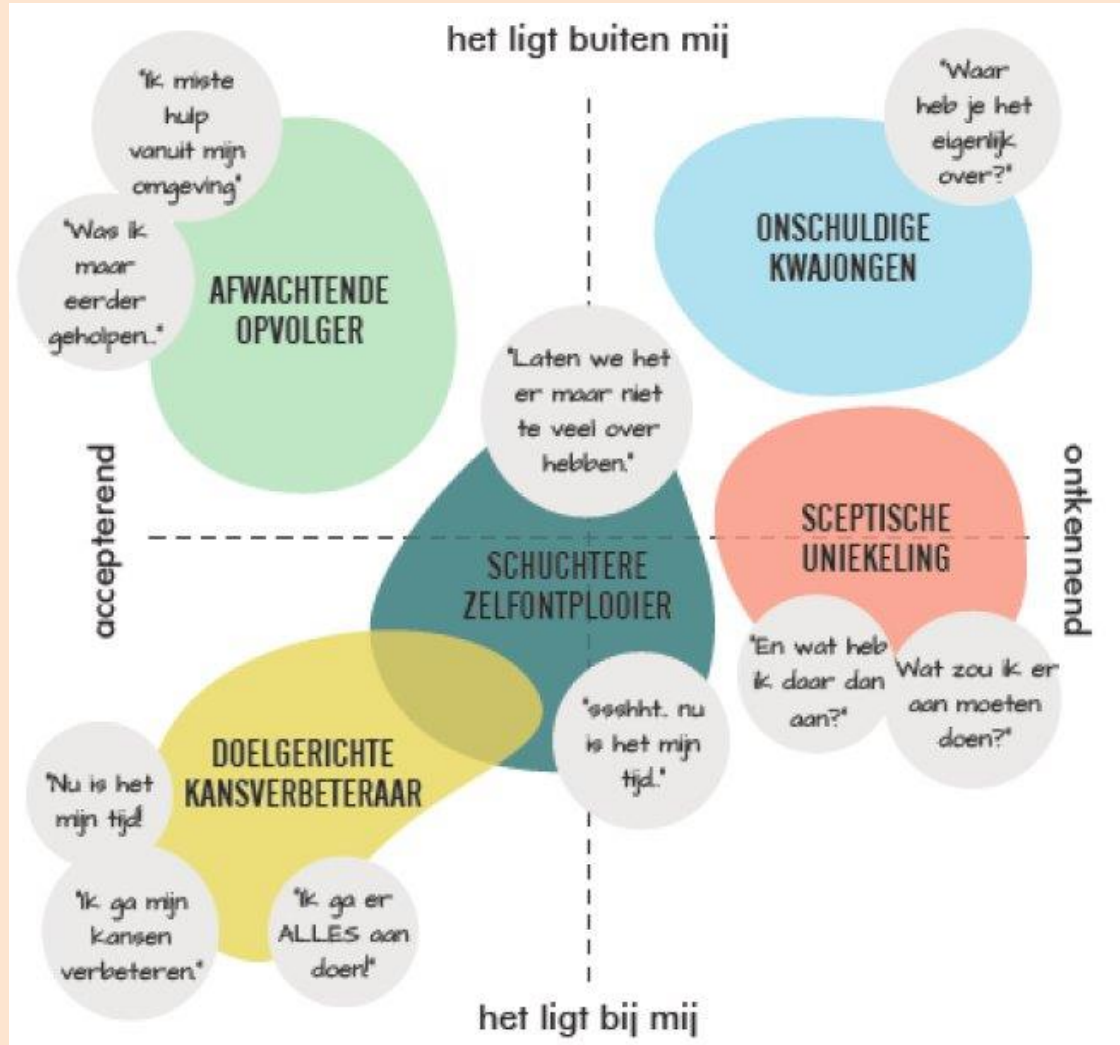
Persona's

Luister hier naar de uitleg
(klik op onderstaande link):

[Stream Uitleg NT1 Persona's](#)

[Stream Uitleg NT2 Persona's](#)

Herken jij persona's vanuit je dagelijkse praktijk?

Leer

Vraag

Ontmoet

Lees

Doe

Ouders signaleren, motiveren & doorverwijzen

Module 3

de Bibliotheek

Bereiken en signaleren is lastig

We zien dat anderstaligen vaker wordt gevraagd naar hun taalvaardigheid. Bij Nederlandstaligen gaan professionals er vaak vanuit dat dit goed is.

Aandacht voor basisvaardigheden levert winst op voor het werk en de tijd van de professional. Als iemand eerder iets begrijpt en niet telkens terugkomt met vragen dan scheelt dat veel tijd.

Consultatiebureaus, scholen en vve zijn kansrijke vindplaatsen om zowel de ouder als het kind vooruit te helpen.

Waarom is het lastig voor professionals om aandacht te hebben voor taalachterstand van ouders:

1. Aandacht gaat vooral uit naar het kind;
2. NT1'ers zijn vaak verbaal sterk of gebruiken handige smoezen;
3. De focus bij problematiek ligt vaak op oplossingen in plaats van op oorzaken;
4. Handelingsverlegenheid;
5. Onvoldoende tijd en ruimte;
6. Onvoldoende kennis van lokaal leeraanbod basisvaardigheden;
7. Taal is geen kerntaak.

Herkennen

Zorg dat je op de hoogte bent van het aanbod voor het leren van basisvaardigheden bij jou in de buurt. Of weet naar wie je kan doorverwijzen: klik op [doorverwijzen](#).

Bekijk de video '[Wat kun je doen](#)' deel 3 (3 min.).
Meer zien? Klik op onderstaande link:

- [video 1 'Dubbel moeilijk'](#)
- [video 2 'De gevolgen'](#)

Hoe herken je ouders met een taalachterstand?

Vaak zijn er signalen die kunnen wijzen op laaggeletterdheid. Dat kunnen heel goed 'natuurlijke' momenten zijn in de dagelijkse praktijk.

Op de volgende slide staan een aantal signalen vermeld. Herkenbaar?

Je kan deze slide ook uitprinten. Kom je nog andere signalen tegen?
Schrijf ze op.

*Als je de signalen kent,
dan zie je ze ook!*

Signaleringskaart

Met deze kaart kun je bijhouden welke signalen je tegenkomt tijdens je werk.

Heeft een kind een VVE-indicatie? Hoe staat het met de thuissituatie en de taalvaardigheid van de ouders?	
Ouders reageren nooit op e-mails of appjes. Komen vaak te laat op afspraken.	
Ouders hebben weinig behoefte aan informatie. Het lijkt alsof ze weinig interesse hebben. Bijv. bij het 10-minutengesprek	
Ouders geven aan dat er thuis weinig wordt (voor)gelezen.	
Ouders vragen hulp bij het invullen van formulieren. Het 14 maanden formulier van het consultatiebureau is een goed hulpmiddel. Nodig ouders uit het zelf in te vullen	
Nodig ouders uit om zelf het gewicht en lengte af te lezen bij het weeg- en meetmoment (Consultatiebureau).	

Herkennen

Wat kan je nog meer doen?

Terugvraagmethode

Check of informatie is begrepen met de terugvraagmethode (volgende slide).

Bouw in gesprekken met ouders ruimte in waarin ze kunnen vertellen of ze de informatie hebben begrepen.

Door de ouder in eigen woorden te laten herhalen wat je hebt verteld, vindt er een simpele, maar effectieve check plaats die weinig tijd kost.

Geef ouders tijdens een gesprek de ruimte om te vertellen dat ze informatie niet begrijpen. Dan is de eerste stap gezet.

'Vragen stellen mag, het is niet dom'

Contextgerichte vragen

Contextgerichte vragen zijn vragen die je in een gesprek kunt stellen, om te peilen of er wellicht sprake is van laaggeletterdheid. Het is een natuurlijke manier om een gesprek te voeren en te achterhalen of iemand moeite heeft met één van de basisvaardigheden.

Voorbeeldvragen:

- Wat doe je graag samen met je kind?
- Als ik je dit formulier geef, wat ga je dan doen?
- Veel mensen vinden zoeken op internet lastig, hoe is dat voor jou?
- Welke informatie zoek je weleens op op Internet?

De terugvraagmethode

Consultatiebureau

*“Ik heb uitgelegd wat
jouw kindje nu mag eten.
Kun je het in het
kort aan mij vertellen?”*

School

*“Op maandag en vrijdag is
er gymles. Jouw kind moet
dan gymkleden meenemen.
Kun je mij vertellen
wat nodig is voor
de gymles?”*

Video: Terugvraagmethode

*Bekijk video (1 min):
[Terugvraagmethode](#)*

De ouder

Hoe denkt de laagtaalvaardige ouder over jouw adviezen.

Als jouw advies is om meer voor te lezen en naar de Bibliotheek te gaan. Zegt de ouder 'Goed idee'.

Maar de ouder denkt: 'Pfff hoe moet ik dat doen. Ik kan niet goed voorlezen, ik weet niet hoe ik dat moet doen'.

Bijvoorbeeld: ⇨ Hoe kan ik met mijn jonge kind spelen? ⇨ Wanneer begin je met voorlezen? ⇨ Waar kan ik Nederlands oefenen? ⇨ Wat mag mijn kind wanneer eten? ⇨ Wat doet een peuterspeelzaal anders dan een gastouder?

Als jij een folder meegeeft over gezonde voeding. Zegt de ouder: 'Dank je wel. Ik ga hem lezen'.

Maar de ouder denkt: 'Gezonde voeding? Ik wil liever weten of mijn kind niet te dik wordt. Van die folder begrijp ik niks.'

Motiveren; tips voor het bespreken

'Iedere ouder praat met zijn kind.'
'Iedere ouder leest voor.'

Hoe bespreek je ?

- Als je merkt dat een ouder moeite heeft met de taal, dan is het vooral belangrijk dat je zorgt dat ze informatie begrijpen.
- Bedenk wel: Iedere ouder is anders en vraagt om een andere aanpak
- Vertel dat veel mensen gesprekken lastig vinden. “Je bent niet de enige”. Vaak is dat een opluchting.
- De volgende stap kan zijn dat je een ouder doorverwijst naar taalaanbod.

Tips voor gesprekken

- Wees voorzichtig met de aanname dat ouders iets wel weten of begrijpen. De door jou veronderstelde kennis ontbreekt soms bij ouders.
- Informatie lijkt voor ouders soms tegenstrijdig.
- Stel open vragen.
- Ouders willen bevestiging dat ze het goed doen.
- Praat in een rustig tempo. Vermijd moeilijke woorden of jargon. Gebruik geen beeldspraak.
- Maak bij gesprekken gebruik van beeldmateriaal of een praatplaat, voorbeeld:
 - Praatplaat voor het Consultatiebureau
 - Praatplaat voor VVE en basisschool

Motiveren en bespreken

- Gesignaleerd en dan..., wanneer kun je het bespreken? Het moment waarop je in gesprek kan gaan met ouders over hun taalvaardigheid is lastig te bepalen.
- Daarom is het handig om daar van te voren al over na te denken. Denk aan momenten als een huisbezoek, een 10 minutengesprek of in een gesprek over (voor)lezen.
- Belangrijk is dat de ouder zelf gemotiveerd wordt om vaardigheden te gaan verbeteren.
- Geef geen ongevraagde adviezen of oplossingen maar laat iemand zelf zijn eigen redenen bedenken en noemen.

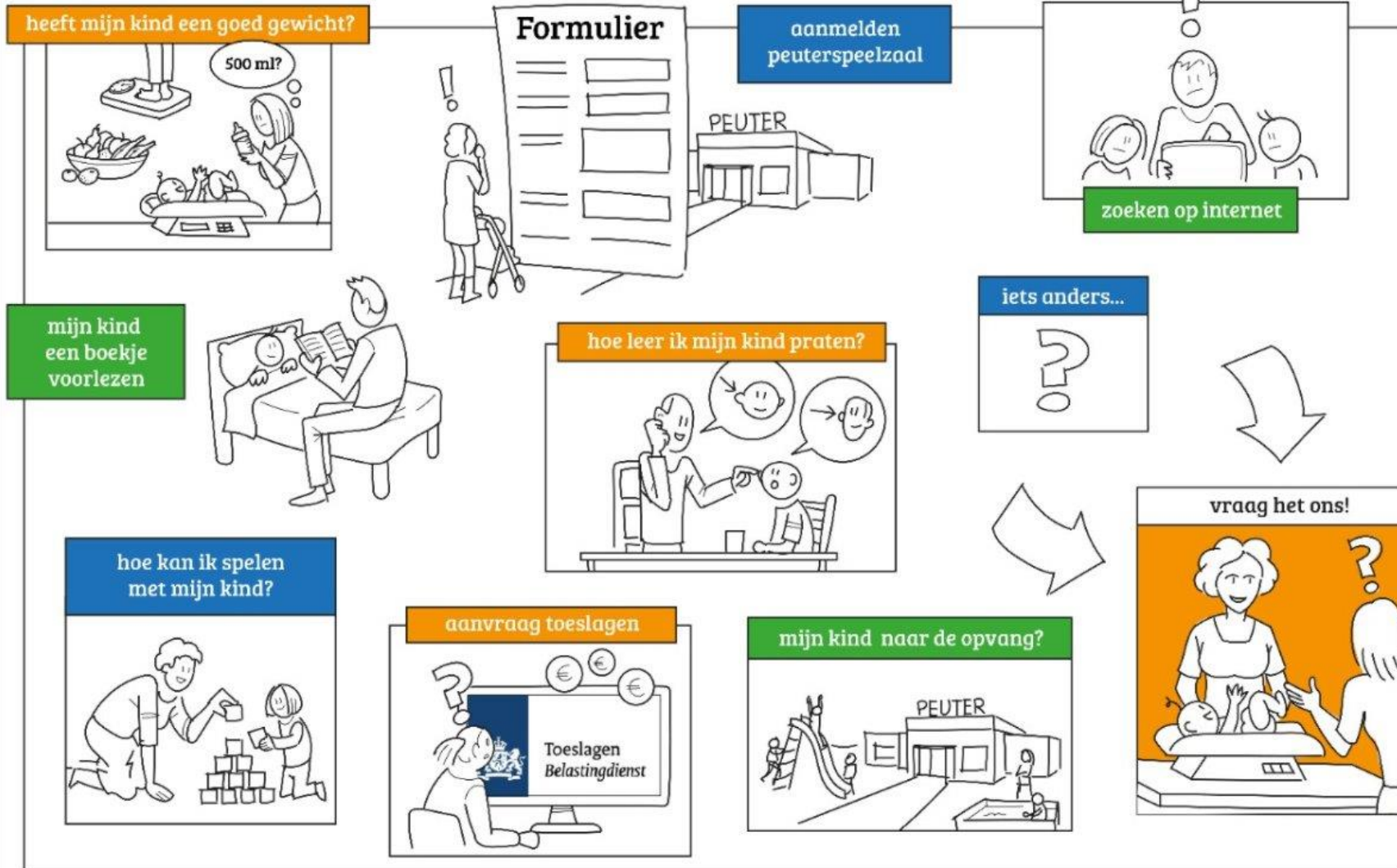
Belangrijk is dat iemand zelf uitspreekt om dingen te veranderen. Die 'verandertaal' kan je 'uitlokken'.

- Wat zijn redenen om te oefenen met lezen of schrijven?
- Welke voordelen heeft dit?
- Wat zou er anders gaan als je dit beter zou kunnen?
- Hoe zou het zijn als het nooit zou veranderen?
- De wondervraag! Hoe zou het zijn als het probleem als door een wonder zou zijn opgelost?

Welke momenten zie jij om laaggeletterdheid bespreekbaar te maken (en welke momenten zijn niet handig)?

Praatplaat voor het Consultatiebureau

Ik kan wel hulp gebruiken bij...

Praatplaat voor VVE en basisschool

Ik kan wel hulp gebruiken bij...

Het rapport van mijn kind

Heeft mijn kind een goed gewicht?

Waarom luistert mijn kind niet?

Mijn kinderen voorlezen

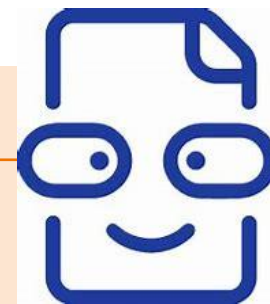

Iets anders...

Tips voor eenvoudig schriftelijke communicatie

- Geef duidelijk het onderwerp van de tekst of brief aan.
- Gebruik korte zinnen en eenvoudige woorden;
- Geen spreekwoorden, vaktermen of beeldspraak;
- Gebruik duidelijk lettertype, korte tussenkopjes en opsommingstekens;
- Vermijd veel tekst, gebruik herkenbaar beeldmateriaal.
- Geef alleen informatie die nodig is.

LeesSimpel-app

- Een handig hulpmiddel om brieven, folders en e-mails om te zetten in eenvoudige taal is de gratis LeesSimpel-app.
- Naast een vereenvoudigde tekst krijg je een samenvatting en tips voor een goede opbouw.
- Download: [Lees Simpel App](#) en scan daarmee je eigen brief.
- Iedereen heeft baat bij begrijpelijke communicatie.

Doorverwijzen naar aanbod

Verbeteren basisvaardigheden

Als ouders gemotiveerd zijn om (beter) te willen leren:

- Lezen of schrijven,
- Nederlands spreken,
- Omgaan met de computer of smartphone.

Verwijs ze naar de Bibliotheek:

Wekelijks is er een inloopspreekuur in de Bibliotheek Mijdrecht, Maarssenbroek en Woerden. Ouders kunnen binnenlopen zonder aanmelding. Voor informatie en tijden kijk op: [Inloopspreekuur voor vragen over taal | de Bibliotheek Utrechtse Venen](#)

(Op andere locaties is op afspraak eventueel mogelijk.)

Taal en digitaal aanbod

In het werkgebied van de Bibliotheek Utrechtse Venen zijn verschillende manieren om basisvaardigheden te verbeteren.

Samen met een taalcoach, in een groepje of les van een professionele docent.

Op de website van de Bibliotheek vind je:

- Informatie over het [aanbod](#);
- Een handig overzicht om te downloaden: [Doorverwijskaart voor de professionals](#)

Terug naar [herkennen](#) of [motiveren](#).

Bibliotheekaanbod voor kinderen

Gratis lid

- Kinderen t/m 17 jaar zijn **gratis lid van de Bibliotheek**.
- Gratis lenen van alle materialen (geen kosten voor lenen; te laat inleveren; reserveren)
- Inspiratie voor deze doelgroep: Jeugd & Jongeren

BoekStart richt zich op jonge ouders.

Doel is ouders te stimuleren om zo vroeg mogelijk te beginnen met voorlezen en naar de Bibliotheek te gaan.

- Bij de geboorte van een kind ontvangen ouders een BoekStartbon via de gemeente of via het Consultatiebureau.
- Met de bon kunnen kinderen lid worden van de Bibliotheek en krijgen ze een BoekStartkoffertje.
- Meer info: BoekStart

Taalvisite richt zich op het verkleinen van taalachterstand bij kinderen tussen de 2 en 12 jaar.

- Taalvisitevrijwilligers gaan 15 keer een uur bij een gezin 'op visite'. Zij lezen de kinderen voor en doen allerlei taalactiviteiten.
- Het gezin wordt aangemeld door school, consultatie of kinderopvang: Taalvisite

Meertalige prentenboeken

- Als Nederlands niet je moedertaal is kan je het beste met je kind spreken in je moedertaal, de taal van je hart.
- Voor niet-Nederlandstalige ouders heeft de Bibliotheek prentenboeken te leen in verschillende talen: Pools, Oekraïens, Turks, Arabisch en Engels.
- Voorleesfilmpjes in andere talen: De Voorleeshoek

Tot slot

Je bent aan het einde van de e-learning.

- Je weet nu meer over wat het betekent om onvoldoende basisvaardigheden te hebben.
- Je hebt nu praktische handvatten om met laag taalvaardige ouders in gesprek te gaan.
- Door de ouders te helpen, krijgen hun kinderen meer kansen.

Hoe kan jouw organisatie gezinnen met taalachterstand bereiken en ondersteunen?

We komen graag een keer doorpraten tijdens een werkoverleg. Dan kunnen we ook met elkaar nadenken over een aanpak voor jouw organisatie.

Contact

Heb je vragen of wil je meer weten?

Neem contact op: [Contact](#)

A young child with blonde hair is lying on a bed, reading a book. The child is wearing a blue long-sleeved shirt. The book is open, and the cover is red and green. The child is looking down at the pages. The background shows a white wooden bed frame and a window with light coming through. The room is bright and airy.

Deze e-learning is gemaakt op basis van de onderzoeksresultaten van 'Oud geleerd is jong gedaan'. In dit onderzoek is samengewerkt door: de Bibliotheek Angstel, Vecht en Venen; GGDRU Consultatiebureau Maarssenbroek; Lost Lemon Lab; Gemeente Stichtse Vecht; dankzij extra subsidie van Tel mee met Taal (2018) en Gemeente Stichtse Vecht. Geactualiseerd in 2025.